

Työttömien Keskusjärjestön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle HE 109 VP

Työttömien Keskusjärjestö kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa lausuntopyynnöstänne,

Lakiesityksessä: *”Kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia muutettaisiin siten, että aktivointiehto ja aktivointisuunnitelmien laatiminen jäisivät voimaan vain toimeentulotukea saavien työttömien osalta. Työttömyysetuuteen oikeutettujen työttömien osalta työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa tarkoitettu monialainen työllistymissuunnitelma korvaisi aktivointisuunnitelman kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen perusteena.*

Aktivointisuunnitelmia laadittaisiin jatkossa vain työttömyyden perusteella toimeentulotukea saaville henkilöille. Työttömyysetuuteen oikeutetuille henkilöille laadittaisiin jatkossa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukainen työllistymissuunnitelma tai työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain mukainen monialainen työllistymissuunnitelma. Tällä vältyttäisiin nykyisen aktivointisuunnittelun aiheuttamilta tilanteilta, joissa aktivointisuunnitelmia laaditaan monialaisesti sellaisille työttömille henkilöille, joilla ei ole sote- ja työvoimapalvelujen yhteensovittamisen tarvetta. Kuntouttavan työtoiminnan palveluun ohjaututtaisiin jatkossakin vain aktivointisuunnitelman (toimeentulotukea saavat) tai monialaisen työllistymissuunnitelman perusteella.”

Työttömien Keskusjärjestö on huolestunut väliinputoajien lisääntymisestä

Kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelman laatiminen on vaatinut esityksen mukaan suhteellisen paljon resursseja, joita voisi käyttää toisin. Jatkossa vain Työllistymistä edistävä monialainen yhteistoimintamallin (TYM) asiakkaille ja toimeentulotuen saajille tehtäisiin aktivointisuunnitelmia.

Lausuntopalautteen mukaan:

”Lausuntopalautteen mukaan nykyinen sääntely johtaa usein tilanteisiin, joissa aktivointisuunnitelma laaditaan asiakkaalle, jolla ei tosiasiallisesti ole sosiaali- tai terveyspalvelujen tarvetta. Tämä aiheuttaa tehottomuutta palveluprosessissa ja kuluttaa viranomaisten niukkoja resursseja. Palautteessa on lisäksi korostettu suunnitelman laatimisen olevan raskas ja hallinnollisesti kuormittava prosessi, joka ei kaikissa tilanteissa tuota lisäarvoa asiakkaan palveluprosessiin. Samankaltaisia huomioita on tullut esiin myös muissa yhteyksissä, kuten valtiovarainministeriön normien keventämistä koskevan kyselyn vastauksissa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on aktivointisuunnittelua koskevissa ratkaisuissaan todennut, ettei pitkään jatkunut työttömyys tai työmarkkinatuen maksaminen oikeuta päättämään henkilöllä olevan työ- ja toimintakyvyn rajoituksia. Lisäksi apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota aktivointisuunnitelmien sisältöjen suppeuteen ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain vastaisuuteen. Myös kuntouttavan työtoiminnan palvelua koskevissa tutkimuksissa on tuotu esiin, että kaikki kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet henkilöt eivät ole olleet kuntoutuksen tarpeessa.”

On jossain määrin johdonmukaista, että lakiesityksessä palvelu on jatkossa vain toimeentulotukea saaville tai TYM-asiakkaille, jos työllisyyspalvelut ovat vastaavasti vain työttömille työnhakijoille. Kuitenkin oleellista on, että kuntouttavan työtoiminnan palveluita saavat sellaiset ihmiset, jotka ovat kuntoutuksen ja muiden sosiaalihuollon palveluiden tarpeessa.

Pelkkä toimeentulotuen asiakkuus on keinotekoinen rajaus kuntoutuksen tarpeelle, koska toimeentulotukeen turvautuu myös paljon sellaisia työttömiä, joille ensisijainen työttömyysetuus ei ole riittävä. He eivät välttämättä ole kuntoutuksen tarpeessa.

Työttömäksi jää myös sellaisia henkilöitä, jotka ovat kuntoutuksen tarpeessa heti töiden päättymisen jälkeen. Esimerkiksi palkkatuelta on joillakin paikkakunnilla jatkettu myös kuntouttavaan työtoimintaan (ehkä osittain siksi, ettei muuta ole ollut tarjolla).

Tässä uudistuksessa väliinputoajat ovat ne työttömät, jotka ovat kuntoutuksen tarpeessa, joilla ei ole oikeutta toimeentulotukeen tai TYM-palveluihin. Toimeentulotuen saannin estää esimerkiksi perhetilanne tai omaisuus. Jotkin työttömät ovat saattaneet kuolinpesän myötä periä metsää, asunnon tai muuta vastaava toimeentulotuen saamisen näkökulmasta realisoitavaa omaisuutta. Näiden tulojen realisoiminen ei ole itsestäänselvyys.

On esimerkiksi nuoria vailla tarvetta TYM-palveluihin, joilla voi olla harmittomampia elämänhallinnan haasteita, kuten esimerkiksi peliriippuvuus, joiden elämäntilanteen parantumista edistäisi alkuun, esim. 4 tunnin kuntouttava työtoiminta viikossa. Kuntouttava työtoiminta voisi heidän kohdallaan ehkäistä tarvetta raskaammille palveluille.

Olisiko mahdollista huomioida tämä kohderyhmä jotenkin? TYM-asiakkuus ei ole itsestäänselvyys, vaan asiakkuuden täyttymiseen on liuta kriteerejä, joita arvioidaan (mm. lastensuojelun tausta, rikostausta, päihdetausta, talous- velkaneuvontaa, lääkäripalvelujen tai sosiaalityön taustaa).

Jos asiakas itse toivoo kuntoutumiseen liittyvää palvelua, ja hän ei täytä TYM-asiakkuuden kriteeristöä, niin voitaisiinko hänet laittaa jonkin kevyemmän arvioinnin piiriin, joka oikeuttaisi kuntouttavan työtoiminnan palvelut? Oleellista, ettei kategorisesti estetä hyödyllistä palvelua.

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,

Jukka Haapakoski

Toiminnanjohtaja

Työttömien Keskusjärjestö

Yliopistonkatu 5, 6. krs

00100, Helsinki

jukka.haapakoski@tyottomat.fi

Y-tunnus: 1003909-9

+358 50 577 2580